

Sportowa wszechstronność polskich piłkarzy, uczestników rozgrywek ligowych w latach 1927–1939

Jarosław Owsiański

 <https://orcid.org/0000-0001-9900-8827>

Uniwersytet Łódzki

Zespół Badań Politologicznych Problematyki Sportu

e-mail: jaroslaw.owsianski@gmail.com

Abstrakt

Zawodnicy występujący w latach międzywojennych w polskiej lidze piłkarskiej byli bardzo wszechstronni i utalentowani, dlatego odnosili sukcesy sportowe także w innych dyscyplinach sportu. Celem pracy była ocena skali tego zjawiska. Masowy rozwój piłki nożnej w Polsce sprawił, że brakowało utalentowanych zawodników w zmaganiach obejmujących gry sportowe, lekkoatletykę czy sporty zimowe. Wysoka sprawność piłkarzy predystynowała ich do udziału w rywalizacji sekcji klubów sportowych, innych niż futbolowe. Przedstawiono szczegółowe wykazy piłkarzy, uczestników rozgrywek ligowych w latach 1927–1939, którzy zostali medalistami mistrzostw Polski w hokeju na lodzie, lekkoatletyce, koszykówce, siatkówce i piłce ręcznej. Ponadto zaprezentowano sylwetki i dokonania najbardziej wszechstronnych zawodników.

Słowa kluczowe: piłka nożna, hokej na lodzie, lekkoatletyka, koszykówka, siatkówka, piłka ręczna, zawodnicy, uniwersalizm, lata międzywojenne

Sports Versatility of Polish Footballers, Participants of League Games in 1927–1939

Abstract

The players who played in the Polish football league in the interwar period were very versatile and talented, therefore they were also successful in other sports. The aim of the study was to assess the scale of this phenomenon. The mass development of football in Poland meant that there was a shortage of talented players in the struggle involving sports games, athletics or winter sports. The high level of physical fitness of the players predisposed them to participate in the competitions in sections of sports clubs other than football. The author presents detailed lists of footballers, participants in league competitions in the years 1927–1939, who became medallists of Polish championships in ice hockey, athletics, basketball, volleyball and handball. In addition, the biographies and achievements of the most versatile athletes are included.

Keywords: football, ice hockey, athletics, basketball, volleyball, handball, players, versatility, interwar years

Dwudziestolecie międzywojenne charakteryzowało się intensywnym rozwojem polskiego sportu, szczególnie piłki nożnej. Szybki rozwój organizacyjny okręgowych związków piłkarskich spowodował, że liczba klubów piłkarskich urosła do znaczących rozmiarów. Żadna inna dyscyplina sportu, pod względem masowości udziału klubów w rozgrywkach mistrzowskich nie mogła się równać z futbolem. O ciągłym wzroście jego popularności zdecydowały przede wszystkim media. Jeśli w niewielkim mieście pojawiało się jakieś czasopismo i prowadziło ono na swoich łamach rubrykę sportową, to zdecydowana większość informacji dotyczyła właśnie futbolu. Pozostałe dyscypliny traktowano po macoszemu. W jednym roku zdarzyło się nawet tak, że ogólnopolska gazeta sportowa przy wielostronicowych relacjach z kolejki ligowej w piłce nożnej nie zamieściła jakiegokolwiek wzmianki z mistrzostw Polski w siatkówce. Bardzo ważną rolę odegrały także finanse, które wiązały się z wpływami za sprzedane bilety. W tym względzie futbol także wydawał się być bezkonkurencyjny, bowiem budowa stadionów sprzyjała wzrostowi frekwencji widzów, którzy mogli oglądać piłkarskie zmagania. Powstanie Ligi Państwowej w 1927 roku znacznie zwiększyło zainteresowanie kibiców futbolem. Należy

podkreślić, że finały mistrzostw Polski w grach sportowych (koszykówce, siatkówce, piłce ręcznej) odbywały się zwykle w ciągu zaledwie jednego weekendu, najczęściej jesienią. Tymczasem zmaganiem ligowców można było emocjonować się przez kilka miesięcy w ciągu roku, zwykle od początku kwietnia do końca listopada.

Zawodnicy uprawiający piłkę nożną byli wszechstronnie wyszkoleni i cechowali się dużą sprawnością fizyczną. W tej sytuacji inne sekcje w poszczególnych klubach sportowych pozyskiwały futbolistów, którzy stanowili znaczącą podporę w rywalizacji mistrzowskiej z innymi klubami w pozostałych dyscyplinach sportu. Celem podjętych badań była ocena skali tego zjawiska, typowego dla rozwoju sportu polskiego w przedziale lat międzywojennych. Przeanalizowano sukcesy niespełna 1200 zawodników, którzy wystąpili na boiskach ekstraklasy piłkarskiej w latach 1927–1939. Zdobywali oni medale w rywalizacji na szczeblu mistrzostw Polski w lekkoatletyce, hokeju na lodzie, koszykówce, siatkówce, piłce ręcznej oraz innych dyscyplinach sportu. Pod uwagę wzięto rozgrywki mistrzowskie w wymienionych dyscyplinach na przestrzeni lat 1920–1947, ponieważ piłkarze ligowi odnotowali sukcesy rangi mistrzowskiej w takim właśnie przedziale czasowym. Zaprezentowano także sylwetki najbardziej wszechstronnych sportowców, multimedalistów mistrzostw Polski.

W literaturze obejmującej historię poszczególnych dyscyplin sportowych, zwłaszcza opisujących poszczególne gry sportowe, można znaleźć wykazy medalistów mistrzostw Polski. Jak dotąd żaden z autorów nie pokusił się jednak o zestawienie zawodników, którzy zdobywali medale w różnych dyscyplinach sportu. Należy podkreślić, że w wykazach medalistów obecnych w literaturze często zniekształcane albo niewymieniane są imiona sportowców, a co za tym idzie mylona jest ich tożsamość. Pomijane są także niektóre postaci, którym należy taki medal przypisać. Z tego powodu opisywanie i dokumentowanie, dość powszechnej w latach międzywojennych, wszechstronności wśród polskich sportowców napotyka na spore kłopoty. Nie pozwala to precyzyjnie nakreślić skali tego zjawiska. Poszczególni autorzy koncentrowali się głównie na dokumentowaniu jednej dyscypliny sportu, natomiast przekrojowe zestawienia obejmowały jedynie polskich olimpijczyków. Sukcesy w wielu dyscyplinach obecne są wprawdzie w biogramach poszczególnych sportowców, ale są to dane wybiórcze obejmujące jedynie najbardziej zasłużone postaci. Pomimo opublikowania wielu różnych opracowań oraz prowadzenia badań naukowych nad historią polskiego sportu, nadal brak jest precyzyjnego wykazu osiągnięć najbardziej wszechstronnych polskich sportowców.

Rozwój ilościowy i jakościowy sportu kwalifikowanego w latach dwudziestolecia międzywojennego można prześledzić m.in. na podstawie danych zamieszczonych w pracy Henryki Młodziankowskiej *Z dziejów kultury fizycznej*. Wynika z nich szczególnie rozwój piłki nożnej w naszym kraju, albowiem liczba klubów należących do Polskiego Związku Piłki Nożnej wzrastała z roku na rok, przebijając pozostałe dyscypliny sportu. To właśnie wówczas piłka nożna stała się najpopularniejszym

sportem w Polsce, co dziś można by określić mianem „sportu narodowego”. Jak informował Rocznik Jubileuszowy PZPN, wydany w roku 1930, mieliśmy wówczas zarejestrowanych 675 klubów i niespełna 34 tysiące zawodników (*Polski Związek Piłki Nożnej* 47). Sześć lat później liczba zawodników uprawiających przekroczyła 100 tys. W tymże 1936 roku piłka nożna była co najmniej pięciokrotnie bardziej popularna od wszystkich innych dyscyplin sportu, bowiem liczba zawodników uprawiających strzelectwo wynosiła 20 tys., gimnastykę 19 tys., narciarstwo 18 tys., a lekkoatletykę 14 tys. Pozostałe dyscypliny nie mogły pochwalić się przekroczeniem bariery co najmniej 10 tys. zawodników (*Rocznik Sportowy na rok 1937/38* 19). Zaledwie dwa lata później liczba piłkarzy uległa podwojeniu, przekraczając granicę 200 tysięcy zawodników. Być może wpłynęła na to decyzja PZPN o rozgrywaniu, począwszy od 1936 r., regularnych mistrzostw Polski juniorów. W tym czasie żadna inna dyscyplina sporu nie mogła pochwalić się tak ogromnym wzrostem popularności. W roku 1938 r. narciarstwo uprawiało 24 tys., strzelectwo 21 tys., gimnastykę 20 tys., lekkoatletykę 18 tys., a piłkę ręczną blisko 12 tys. zawodników (Gaj, Hądzelek 146–147). Prawdopodobnie zapotrzebowanie ze strony innych związków sportowych na sprawnych sportowców, jak również znakomite przygotowanie ogólnorozwojowe piłkarzy sprawiło, że często uprawiali oni także inne dyscypliny, poza futbolem.

Symbolem wszechstronności w sporcie jest po dziś dzień Waław Kuchar, który pozostaje najbardziej multidyscyplinarnym sportowcem Polski wszech czasów. Uchodził za fenomenalny wprost talent i był podporą całego polskiego sportu. Uzyskał tytuły mistrza Polski lub był reprezentantem w piłce nożnej, lekkoatletyce (wiele konkurencji biegowych, skoki oraz dziesięciobój), łyżwiarstwie, gimnastyce, łyżwiarstwie szybkim, łyżwiarstwie figurowym i hokeju na lodzie. Z sukcesami uprawiał także tenis, narciarstwo, gimnastykę i szermierkę (Wryk 200; Górzewski 1, 106).

Waław Michał Kuchar przyszedł na świat 16 września 1897 roku w Łańcucie, jako syn Ludwika i Ludwiki z Drzewieckich. Miał siedmioro rodzeństwa; pięć braci (Tadeusz, Władysław, Karol, Mieczysław i Zbigniew) oraz dwie siostry (Kazimierz i Kinga). Ojciec był przemysłowcem i sponsorem klubu LKS Pogon Lwów. Rodzina Kucharów uchodziła za usportowioną, najstarszy z braci – Tadeusz był piłkarzem, lekkoatletą, trenerem, selekcjonerem, działaczem, prezesem PZLA i PZPN, a także współtwórcą PKOl. Władysław oraz Zbigniew także byli sportowcami i działaczami sportowymi. Waław edukację szkolną rozpoczął w 1903 roku. Już od najmłodszych lat wykazywał nieprawdopodobne uzdolnienia sportowe. W wieku sześciu lat trafił na zajęcia gimnastyczne do lwowskiego Sokoła, a jako dziesięcioletni chłopiec zajął drugie miejsce podczas mistrzostw Lwowa w jeździe figurowej na lodzie. Najważniejszym polem działalności sportowej Waława Kuchara pozostawał jednak futbol. Razem ze swoimi pięcioma braćmi zaczynał grę we lwowskiej Pogoni w momencie powstania tej drużyny. Mając 14 lat, zadebiutował

w meczu z drużyną stacjonującego we Lwowie austriackiego 5. pułku piechoty; udało mu się wówczas strzelić aż pięć goli. Od pierwszych występów na piłkarskim boisku odznaczał się niezwykle skuteczną strzelecką. W roku 1915 ukończył siedmioklasową II Realną Szkołę przy ul. Szumlańskich we Lwowie, gdzie otrzymał tzw. maturę wojenną. Wcielony do armii austriackiej (10 listopada 1915) brał udział w walkach frontowych dowodząc kompanią, jako chorąży piechoty. Ukończył szkołę oficerów piechoty w Jägerndorf i został awansowany do stopnia podporucznika. Jako ochotnik (6 listopada 1918) wstąpił do Wojska Polskiego i brał udział w obronie Lwowa. Następnie w szeregach 5 Lwowskiego pułku artylerii polowej walczył w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1920 został awansowany do stopnia porucznika rezerwy artylerii. Później studiował na Politechnice Lwowskiej. W lipcu 1920 podczas pierwszych mistrzostw Polskie w lekkoatletyce wywalczył aż siedem medali, w tym trzy złote. Podczas kolejnych mistrzostw lekkoatletów, w sierpniu 1921, zdobył pięć medali w tym trzy złote. Jako prawy łącznik piłkarskiej reprezentacji Polski wziął udział w premierowym meczu z Węgrami, rozegranym w grudniu 1921 w Budapeszcie. Kilka tygodni później został wojskowym rezerwistą. W roku 1922 wywalczył swój pierwszy tytuł mistrza Polski w piłce nożnej, jedyny w łyżwiarstwie figurowym oraz cztery złote medale w łyżwiarstwie szybkim. Zapoczątkował swoją serię corocznych zwycięstw w łyżwiarskim wieloboju. Wystąpił także w trzech konkurencjach trójmeczcu lekkoatletycznego z Czechosłowacją i Jugosławią. W roku 1923 zdobył cztery medale w lekkoatletycznych mistrzostwach Polski (w tym dwa złote), cztery złote medale w łyżwiarstwie szybkim oraz wywalczył swój drugi tytuł mistrza Polskie w piłce nożnej. Jego gol w meczu z Rumunią, rozegranym we Lwowie, zapewnił piłkarskiej reprezentacji Polski remis 1:1. Rok później triumfował w lekkoatletycznym dziesięcioboju i zdobył dwa tytuły mistrza Polski w łyżwiarstwie szybkim. Był także uczestnikiem igrzysk olimpijskich w Paryżu, jako napastnik piłkarskiej reprezentacji Polski, która przegrała swój mecz z Węgrami i odpadła z dalszych rozgrywek. W roku 1925 podczas mistrzostw Europy zdobył VII miejsce w łyżwiarskim wieloboju i po raz trzeci wywalczył tytuł mistrza Polski w piłce nożnej. Jesienią 1925 poślubił Irenę Georgeon, rok później z tego związku przyszła na świat córka Maria Elwira. W roku 1926 „Przegląd Sportowy” przyznał Waławowi Kucharowi tytuł najlepszego sportowca roku. W głosowaniu czytelników wyprzedził lekkoatletów Halinę Konopacką oraz Antoniego Cejzika. Tuż przed powstaniem ligi piłkarskiej wywalczył swój czwarty i ostatni tytuł mistrza Polski w piłce nożnej. W roku 1927 wziął udział w rozgrywanych po raz pierwszy mistrzostwach Polski w hokeju na lodzie, zdobywając z drużyną Pogoni Lwów brązowy medal, a także wywalczył cztery złote medale w łyżwiarstwie szybkim. Zadebiutował też w hokejowej reprezentacji Polski, biorąc udział w mistrzostwach Europy rozgrywanych w Wiedniu. Rok później ponownie zdobył cztery złote medale mistrzostw Polski w łyżwiarstwie szybkim. W trakcie spotkania z reprezentacją USA, które zakończyło się remisem 3:3, Kuchar zdobył dwa gole. Mecz z Czechosłowacją

w 1928 roku był ostatnim, który rozegrał w piłkarskiej reprezentacji Polski. Wystąpił w niej ogółem w 26 meczach, zdobywając 6 goli, w 14 spotkaniach był kapitanem drużyny. W roku 1929 znalazł się w składzie reprezentacji Polski w hokeju na lodzie, która wywalczyła srebrny medal mistrzostw Europy w Budapeszcie, okazał się także najszybszy w łyżwiarskim wyścigu sprinterskim na 500 metrów. W latach 1929 i 1930 wywalczył dwa srebrne medale hokejowych mistrzostw Polski. Jako pierwszy Polak uzyskał uprawnienia sędziego międzynarodowego w hokeju na lodzie. Swoje występy zawodnicze w tej dyscyplinie sportu uwieńczył zdobyciem w 1933 roku tytułu mistrza Polskie w hokeju na lodzie. Rok później zakończył karierę piłkarską, w czasie której występował na niemal każdej pozycji z wyjątkiem bramkarza. W rozgrywkach mistrzostw Polski oraz lidze piłkarskiej (łącznie trzynaste edycji) rozegrał 200 meczów, zdobywając 104 gole. Autor pierwszego hat tricka w mistrzostwach Polski, a także sześciu goli w jednym meczu, dwukrotnie najlepszy strzelec finałów. W ekstraklasie jako pierwszy zdobył trzy, a następnie cztery gole w jednym meczu. Był najstarszym zdobywcą ligowego gola w okresie międzywojennym (miał wówczas 36 lat i 337 dni). Ogółem na piłkarskim boisku prawdopodobnie (według niepotwierdzonych danych) wystąpił w 1052 meczach zdobywając 1065 bramek. Zgodnie z oceną wielu historyków sportu, w czasach, kiedy polska piłka nożna dopiero zaczynała się rozwijać, Waclaw Kuchar był zawodnikiem prawdziwie światowej klasy. Z uprawiania sportu wycofał się w 1935 roku. W kolejnych latach był sędzią piłkarskim i hokejowym, podobno o niekwestionowanym aurytecie. W latach 1936–1939 był prezesem Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki we Lwowie. W końcu lat trzydziestych pracował jako kierownik fabryki sportowej w Winnicy, a następnie sklepu ze sprzętem sportowym „Maraton” przy ulicy Akademickiej we Lwowie. Uczestnik kampanii wrześniowej w walkach pod Warszawą. Wojnę przeżył we Lwowie. W czasie okupacji sowieckiej był trenerem tamtejszego Spartaka. Po II wojnie światowej, zmuszony do przymusowego opuszczenia Lwowa, osiadł na pewien czas w Bytomiu i zaangażował się w założenie i działalność Polonii Bytom (klubu kontynuującego tradycje Pogoni Lwów), głównie w sekcji piłkarskiej i hokejowej Polonii. Następnie zamieszkał w Warszawie. Był trenerem reprezentacji Polski w piłce nożnej (1947–1949) oraz hokeju na lodzie (1947), ale także trenerem piłkarskich zespołów Polonii Bytom (1947–1948), Legii Warszawa (1948–1953) i Polonii Warszawa (1954–1957). Jedyne w historii polskiego futbolu, który na szczelbu ekstraklasy był zawodnikiem, sędzią i trenerem. Honorowy członek PZPN w 1971 i 1977. Zmarł 13 lutego 1981, pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy II klasy, Krzyżem Walecznych, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Niepodległości, Krzyżem Obrony Lwowa oraz Odznaką Honorową „Orlęta” (Bryl; Zieleskiewicz, *Historia* 213; Wryk 197–201; Tuszyński, Kurzyński 710; Frączek et al. 990; Gowarzewski 1, 106).

Wacław Kuchar nie był jednak odosobnionym przykładem wszechstronności w sporcie. Zawodników występujących na boiskach polskiej ekstraklasy piłkarskiej, którzy zdobywali medale mistrzostw Polski w innych dyscyplinach sportu, było bowiem bardzo wielu.

Najbardziej popularne w latach międzywojennych było łączenie piłki nożnej z hokejem na lodzie, który uprawiano zimą, kiedy piłkarskie stadiony pokryte były śniegiem. Mistrzostwa Polski w hokeju na lodzie odbyły się w następujących terminach: 21–23 lutego 1927 w Zakopanem¹, 7–9 stycznia 1928 w Zakopanem², od 30 grudnia 1928 do 3 stycznia 1929 w Krynicy³, 17–23 lutego 1930 Krynicy⁴, 6–8 i 15 marca 1931 w Katowicach⁵, 11–12 marca 1933 w Katowicach⁶, 2–4 lutego 1934 we Lwowie⁷, 9–10 marca 1935 we Lwowie⁸, 3–10 lutego 1937 w Krynicy⁹, 1–3 marca 1939 w Katowicach¹⁰, 25–27 stycznia 1946 w Krakowie¹¹ oraz 24–26 stycznia 1947 w Łodzi¹². Medale mistrzostw Polski w hokeju na lodzie wywalczyli następujący piłkarze ligowi: Czesław Bereza-Skoraczyński (Pogoń Lwów, Cracovia), Henryk Czarnik (Cracovia), Zygmunt Czyżewski (Legia Warszawa, Czarni Lwów, ŁKS Łódź), Aleksander Dubowski (TKS Toruń), Franciszek Głowacki (Legia Warszawa, Warszawianka, ŁKS Łódź), Adolf Gumowski (TKS Toruń), Jan Hemmerling (Pogoń Lwów), Stefan Jelski (Legia Warszawa), Zbigniew Kasprzak (Czarni Lwów), Władysław Król (ŁKS Łódź), Włodzimierz Krygier (WTŁ Warszawa, AZS Warszawa), Wacław Kuchar (Pogoń Lwów), Władysław Lemiszko (Czarni Lwów, Cracovia), Stanisław Meternik (Warszawianka, ŁKS Łódź), Kazimierz Materski (Legia Warszawa), Albert Mauer (Pogoń Lwów), Józef Nawrot (Legia Warszawa), Andrzej Nowikow (WTŁ Warszawa), Bronisław Pierczak (Lechia Lwów), Henryk Przeździecki (Legia Warszawa), Wacław Przeździecki (Legia Warszawa), Mieczysław Sienkiewicz (ŁKS Łódź), Józef Stogowski (TKS Toruń, AZS Poznań), Stanisław Styczyński (ŁKS Łódź), Jan Suchocki (TKS Toruń), Aleksander Tupalski (AZS Warszawa), Roman Wańczycki (Pogoń Lwów), Edward Zborowski (Lechia Lwów) oraz Alfred Zimmer (Pogoń Lwów) (Zieleśkiewicz, *Historia* 503–508).

¹ *Przegląd Sportowy* nr 9 (302), 5.03.1927, s. 3; „Stadion” nr 9, 4.03.1927, s. 5.

² *Przegląd Sportowy* nr 2 (347), 14.01.1928, s. 1; „Stadion” nr 3, 17.01.1928, s. 8–9.

³ *Przegląd Sportowy* nr 1 (404), 5.01.1929, s. 1; „Stadion” nr 1, 3.01.1929, s. 6; nr 2, 10.01.1929, s. 15.

⁴ *Przegląd Sportowy* nr 17 (506), 26.02.1930, s. 1–2; „Stadion” nr 9, 27.02.1930, s. 10.

⁵ *Przegląd Sportowy* nr 20 (613), 11.03.1931, s. 3–4; nr 22 (615), 18.03.1931, s. 1; „Stadion” nr 11, 12.03.1931, s. 11; nr 12, 19.03.1931, s. 14.

⁶ *Przegląd Sportowy* nr 21 (822), 15.03.1933, s. 2; „Raz Dwa Trzy” nr 11, 14.03.1932, s. 2.

⁷ *Przegląd Sportowy* nr 11 (915), 7.02.1934, s. 2; „Raz Dwa Trzy” nr 6, 6.02.1934, s. 10–11.

⁸ *Przegląd Sportowy* nr 21 (1029), 13.03.1935, s. 3; nr 22 (1030), 16.03.1935, s. 5–6; „Raz Dwa Trzy” nr 11, 12.03.1935, s. 3.

⁹ *Przegląd Sportowy* nr 11 (1267), 8.02.1937, s. 4; nr 12 (1268), 11.02.1937, s. 2; „Raz Dwa Trzy” nr 6, 9.02.1937, s. 8–11; nr 7, 16.02.1937, s. 8–9.

¹⁰ *Przegląd Sportowy* nr 19 (1484), 6.03.1939, s. 6; „Raz Dwa Trzy” nr 11, 12.03.1939, s. 2.

¹¹ *Przegląd Sportowy* nr 5, 28.01.1946, s. 1–2.

¹² *Przegląd Sportowy* nr 8, 27.01.1947, s. 1–2; nr 10, 3.02.1947, s. 3.

Tabela 1. Piłkarze ligowi – medaliści mistrzostw Polski w hokeju na lodzie

	złote	srebrne	brązowe
Aleksander Tupalski	5	0	0
Henryk Przeździecki	2	1	3
Włodzimierz Krygier	2	1	0
Władysław Lemiszko	2	1	0
Czesław Bereza	2	0	0
Franciszek Głowacki	1	3	2
Zygmunt Czyżewski	1	3	1
Wacław Kuchar	1	2	1
Roman Wańczycki	1	2	1
Alfred Zimmer	1	2	1
Jan Hemmerling	1	2	0
Kazimierz Materski	1	1	1
Zbigniew Kasprzak	1	1	0
Henryk Czarnik	1	0	1
Józef Stogowski	1	0	1
Stefan Jelski	1	0	0
Wacław Przeździecki	1	0	0
Stanisław Meternik	0	3	0
Albert Mauer	0	2	1
Władysław Król	0	1	1
Bronisław Pierczak	0	1	1
Mieczysław Sienkiewicz	0	1	1
Józef Nawrot	0	1	0
Andrzej Nowikow	0	1	0
Aleksander Dubowski	0	0	1
Adolf Gumowski	0	0	1
Stanisław Styczyński	0	0	1
Jan Suchocki	0	0	1
Edward Zborowski	0	0	1

Najbardziej utytułowanym piłkarzem wśród hokeistów był Aleksander Tupalski, ps. „Tank”. Urodził się 5 października 1900, Gelsenkirchen (Niemcy), jako syn Aleksandra i Marii Kozłowskiej. Dzieciństwo i lata szkole spędził w Petersburgu, gdzie w 1917 zdał maturę. Po zakończeniu wojny przyjechała do Polski i rozpoczął studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Warszawskiej. Kilka miesięcy później zgłosił się ochotniczo do wojska i brał udział w wronie polsko-bolszewickiej jako porucznik 1. Pułku Ułanów Krechowickich, walczył w obronie Warszawy. Po zakończeniu działań wojennych kontynuował studia politechniczne i powrócił do uprawiania sportu. Zaczynał od piłki nożnej, występując

jeszcze w Petersburgu w drużynie szkolnej. Jego pierwszym polskim klubem był stołeczny AZS (1921–1923), później występował w Polonii (1923–1928). Jako piłkarz tego klubu dwa razy uczestniczył w finałach MP (1925–1926), zdobywając tytuł wicemistrzowski, po czym przez dwa pierwsze sezony występował na ligowych boiskach. W tym czasie trzykrotnie wystąpił w reprezentacji Polski, zdobywając jednego gola (1926). Wywalczył także mistrzostwo Polski, startując w wioślarskiej ósemce AZS Warszawa (1926). W sierpniu 1927 r. poślubił Jadwigę Matyjewicz artystkę malarzkę i rzeźbiarkę, ale także wioślarkę AZS. Po wyjeździe do Gdańska studiował na tamtejszej Politechnice i był wyróżniającym się piłkarzem Gedanii, która uczestniczyła w rozgrywkach niemieckich (1928–1930). Zasłynął jako gwiazda hokeja na lodzie i znakomity strzelec. W reprezentacji Polski w hokeju rozegrał 29 meczów i zdobył 29 goli (1926–1931). Prawoskrzydłowy, uczestnik pierwszego meczu z Austrią (1:13, 1926) i zdobywca pierwszego historycznego gola. Jako hokeista był zawodnikiem tylko jednego klubu, AZS Warszawa (1922–1931) i pięciokrotnie z rzędu zdobył z nim tytuł mistrzowski (1927–1931). Dwa razy uczestniczył mistrzostwach świata (1930–1931), brał udział w igrzyskach olimpijskich w Sankt Moritz (1928), dwa razy wywalczył tytuł wicemistrza Europy (1929, 1931). Podczas turnieju w Krynicy był kapitanem reprezentacji Polski. Wystąpił w reprezentacji Europy w meczu przeciwko Kanadzie (1930). W 1928 r. zajął szóste miejsce w plebiscycie „Przeglądu Sportowego” na najlepszych sportowców Polski. Za zasługi na polu rozwoju sportu odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi. Był aktywnym działaczem sportowym. Wiceprezes zarządu AZS Warszawa (1921–1922), kierownik sekcji hokejowej Gedanii Gdańsk (1930–1934), członek zarządu PZHL (1935–1936), zastępca sekretarza generalnego Polskiego Komitetu Olimpijskiego (od 1935). Trener reprezentacji Polski w hokeju (wspólnie z L. Kulejem), sędzia międzynarodowy podczas igrzysk 1936 w Garmisch Partenkirchen. W 1934 r. uzyskał dyplom inżyniera mechanika na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Gdańskiej. Od połowy lat trzydziestych pracował w Państwowych Zakładach Lotniczych i Wytwórni Maszyn Precyzyjnych „Avia”, jako konstruktor silników lotniczych. Zajmował się także dziennikarstwem, na łamach „Przeglądu Sportowego” zamieszczał relacje z imprez hokejowych. Po wybuchu wojny zgodnie z przydziałem służbowym ewakuowany do Lwowa. W styczniu 1940 przedostał się do Francji, a w październiku 1941 do Anglii. Tam w stopniu majora służył w Polskich Siłach Zbrojnych jako inspektor lotnictwa. Odznaczony wieloma medalami wojennymi polskimi i angielskimi. W 1951 r. wyjechał do Sydney w Australii, gdzie do emerytury pracował jako inżynier mechanik. Zmarł 9 stycznia 1980 w Canberze (Australia) (Zieleśkiewicz, *Historia* 256; Wryk 394–397; Tuszyński, Kurzyński 158; Frączek et al. 1099; Gowarzewski 1, 203; Miatkowski, Owsiański 5, 64–65).

Za najbardziej wszechstronnego w gronie piłkarzy, którzy odnosili sukcesy w hokeju na lodzie należy uznać Józefa Stogowskiego. W rozgrywkach ligowych występował jako w środkowy rozgrywający, natomiast na lodowisku był

znakomitym bramkarzem. Józef Bronisław Stogowski, ps. „Stoga”, urodził się 27 listopada 1899 w Toruniu, jako syn Józefa i Eleonory Glińskiej. Posiadał wykształcenie średnie. W czasie I wojny zaangażował się w ruch niepodległościowy, a później był członkiem Organizacji Wojskowej Pomorza (1919–1921), odznaczony orderem *Virtuti Militari* (1920). Zaczął uprawiać sport w czasach szkolnych, był wysoki i bardzo wszechstronny. Jako piłkarz był wychowankiem toruńskiego zespołu *Vistula*, później środkowy pomocnik TKS Toruń, z którym dwukrotnie zakwalifikował się do finałów MP (1925, 1926), a także przez dwa pierwsze sezony występował na boiskach ligowych. Po wycofaniu się TKS z ligi przeniósł się do stołecznej *Polonii*, lecz zagrał tam tylko w jednym ligowym meczu (1929). Uprawiał także tenis i lekkoatletykę. Był sprinterem w TKS Toruń do roku 1933. W biegu na 100 metrów jego rekord życiowy wynosił 11,2 (1927), a na 200 metrów 24,2 (1925). Największą sławę zyskał jako hokejowy bramkarz. Jego gra cechowała się fantastycznym refleksem, ofiarnością i walecznością. Aż 58 razy wystąpił w reprezentacji Polski (1928–1938). Był zawodnikiem TKS Toruń (1925–1933), Legii Warszawa (krótko 1929) i AZS Poznań (1933–1939). Uczestniczył w sześciu mistrzostwach świata (1930–1938), trzykrotnie brał udział w igrzyskach olimpijskich (Sankt Moritz 1928, Lake Placid 1932, Garmisch Partenkirchen 1936), dwa razy wywalczył tytuł wicemistrza Europy (1929, 1931). Wystąpił w reprezentacji Europy w meczach przeciwko Kanadzie (1928, 1930). W 1931 r. zajął ósme miejsce w plebiscycie „Przeglądu Sportowego” na najlepszych sportowców Polski, a rok później był chorążym polskiej ekipy na igrzyskach olimpijskich. Hokejowy mistrz Polski 1934 w barwach AZS Poznań. Występując w klubie poznańskim nadal mieszkał w Toruniu gdzie pracował i trenował indywidualnie. Był zatrudniony jako referent Pomorskiego Stowarzyszenia Ubezpieczeń w Toruniu. Za zasługi na polu rozwoju sportu odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1931) oraz Medalem Niepodległości (1938). Nie założył rodziny. Latem 1939 r. ciężko zachorował i został przewieziony do Warszawy, a po jej kapitulacji powrócił do Torunia. Stan jego zdrowia z każdym miesiącem ulegał pogorszeniu. Zmarł 14 maja 1940 w Toruniu i został pochowany na cmentarzu św. Jerzego. Oddane w 1960 r. sztuczne lodowisko w Toruniu zostało nazwane jego imieniem (Tuszyński 274–275; Zieleskiewicz 247–248; Wryk 360–362; Tuszyński, Kurzyński 151; Frączek et al. 1080; Gowarzewski 1, 188–189; Miatkowski, Owsiański 5, 63–64).

Kolejną dyscypliną sportu, w której medalowe sukcesy odnosili piłkarze ligowi była lekkoatletyka, zwana królową sportu. Mistrzostwa Polski mężczyzn w lekkoatletyce odbyły się: 16–18 lipca 1920 we Lwowie, 13–15 sierpnia 1921 we Lwowie¹³, 30 września – 1 października 1922 w Warszawie¹⁴, 25–26 sierpnia 1923 w Warszawie¹⁵,

¹³ *Przegląd Sportowy* nr 14, 20.08.1921, s. 14.

¹⁴ *Przegląd Sportowy* nr 40 (73), 6.10.1922, s. 8–9.

¹⁵ *Przegląd Sportowy* nr 36 (121), 4.09.1923, s. 7–8.

6–8 września 1924 w Warszawie¹⁶, 14–16 sierpnia 1925 w Krakowie¹⁷, 13–15 sierpnia 1926 w Warszawie¹⁸, 10–12 lipca 1927 w Warszawie¹⁹, 31 sierpnia–2 września 1928 w Warszawie²⁰, 5–7 lipca 1929 w Poznaniu²¹, 12–13 lipca 1930 w Warszawie²², 11–12 lipca 1931 w Królewskiej Hucie²³, 25–26 czerwca 1932 w Warszawie²⁴, 1–2 lipca 1933 w Bydgoszczy²⁵, 5–7 lipca 1934 w Poznaniu²⁶, 6–7 lipca 1935 w Białymstoku²⁷, 26–27 września 1936 w Wilnie²⁸, 3–4 lipca 1937 w Chorzowie²⁹, 23–24 lipca 1938 w Warszawie³⁰, 8–9 lipca 1939 w Poznaniu³¹, 29–30 września 1945 w Łodzi³², 7–8 września 1946 Krakowie oraz 12–13 lipca 1947 w Warszawie³³. Wobec mnogości konkurencji lekkoatletycznych można oczekiwać dużej liczby sukcesów poszczególnych zawodników. Ta jednak wśród piłkarzy ligowych była stosunkowo niewielka. Z tego grona medale mistrzostw Polskie w lekkoatletyce wywalczyli: Mieczysław Balcer (Wisła Kraków) w dziesięcioboju, Wiktor Cholewa (Wisła Kraków) w biegu sztafetowym 4 x 100 metrów, Jan Dziekański (Warszawianka) w biegu sztafetowym 4 x 100 metrów i skoku w dal, Waław Fijałkowski (Warszawianka) w biegach ma 3000 metrów, 3000 metrów z przeszkodami i 4 x 100 metrów, Eugeniusz Hrynkiewicz (ŁKS Łódź) w biegu na 100 metrów, Filip Kmiciński (Czarni Lwów) w biegu na 200 m, Waław Kuchar (Pogoń Lwów) w biegach na 800 metrów, 110 metrów przez płotki, 4 x 100 metrów, skoku wzwyż, skoku o tyczce, skoku w dal, trójskoku i dziesięcioboju, Jan Loth (Polonia Warszawa) w biegu sztafetowym 4 x 100 metrów i skoku wzwyż, Jan Luxenburg (Warszawianka) w biegu sztafetowym 4 x 100 metrów oraz Aleksander Szenajch (Warszawianka) w biegach na 100, 200 i 4 x 100 metrów (Kurzyński et al., Grzesik 260–276). Ogółem piłkarze ligowi wywalczyli w mistrzostwach Polski w lekkoatletyce co najmniej 57 medali. Dane te nie są jednak kompletne, ponieważ pełny wykaz medalistów w tej dyscyplinie sportu nie został

¹⁶ *Przegląd Sportowy* nr 36 (173), 11.09.1924, s. 6–7; „Stadion” nr 37, 11.09.1924, s. 14–15.

¹⁷ *Przegląd Sportowy* nr 33 (222), 19.08.1925, s. 10–14; „Stadion” nr 34, 19.08.1925, s. 14–15.

¹⁸ *Przegląd Sportowy* nr 33 (274), 21.08.1926, s. 1–2; „Stadion” nr 33, 17.08.1926, s. 8–9.

¹⁹ *Przegląd Sportowy* nr 28 (321), 16.07.1927, s. 1 i 3; „Stadion” nr 28, 12.07.1927, s. 8–9.

²⁰ *Przegląd Sportowy* nr 40 (385), 8.09.1928, s. 4; „Stadion” nr 36, 4.09.1928, s. 10–11.

²¹ *Przegląd Sportowy* nr 39 (442), 10.07.1929, s. 1–2; „Stadion” nr 28, 11.07.1929, s. 10–11.

²² *Przegląd Sportowy* nr 57 (546), 16.07.1930, s. 3; „Stadion” nr 29, 17.07.1930, s. 8–10.

²³ *Przegląd Sportowy* nr 56 (649), 15.07.1931, s. 1–2; „Raz Dwa Trzy” nr 13, 14.07.1931, s. 2–3.

²⁴ *Przegląd Sportowy* nr 52 (749), 29.06.1932, s. 1 i 3; „Raz Dwa Trzy” nr 26, 28.06.1932, s. 2–3.

²⁵ *Przegląd Sportowy* nr 53 (854), 5.07.1933, s. 2; „Raz Dwa Trzy” nr 27, 4.07.1933, s. 2–3.

²⁶ *Przegląd Sportowy* nr 55 (959), 11.07.1934, s. 1–2; „Raz Dwa Trzy” nr 28, 10.07.1934, s. 2–3.

²⁷ *Przegląd Sportowy* nr 69 (1077), 8.07.1935, s. 5; „Raz Dwa Trzy” nr 28, 9.07.1935, s. 7.

²⁸ *Przegląd Sportowy* nr 83 (1229), 28.09.1936, s. 4; „Raz Dwa Trzy” nr 39, 29.09.1936, s. 10–11.

²⁹ *Przegląd Sportowy* nr 53 (1309), 5.07.1937, s. 5; „Raz Dwa Trzy” nr 27, 6.07.1937, s. 14–15.

³⁰ *Przegląd Sportowy* nr 59 (1419), 25.07.1938, s. 2; „Raz Dwa Trzy” nr 30, 31.07.1938, s. 2–3.

³¹ *Przegląd Sportowy* nr 55 (1520), 10.07.1939, s. 1 i 4.

³² *Przegląd Sportowy* nr 16, 1.10.1945, s. 1–2.

³³ *Przegląd Sportowy* nr 56, 14.07.1947, s. 1 i 3.

dotąd ustalony. Relacje prasowe dokumentujące przebieg mistrzostw, szczególnie w początkach lat dwudziestych, nie zawsze wymieniały komplet medalistów w poszczególnych konkurencjach.

Tabela 2. Piłkarze ligowi – medaliści mistrzostw Polski w lekkoatletyce

	złote	srebrne	brązowe
Aleksander Szenajch	11	5	4
Wacław Kuchar	9	4	4
Wacław Fijałkowski	2	3	5
Jan Loth	1	1	1
Mieczysław Balcer	1	0	0
Jan Dziekański	0	2	0
Wiktor Cholewa	0	0	1
Eugeniusz Hrynkiewicz	0	0	1
Filip Kmicieński	0	0	1
Jan Luxenburg	0	0	1

Wprawdzie Mieczysław Balcer zdobył tylko jeden medal w lekkoatletycznych zmaganiach, ale jego wyczyn na zawsze pozostanie symbolem wszechstronności w sporcie. W roku 1931 mistrzostwa Polski w dziesięcioboju odbywały się we wrześniu we Lwowie. Pomimo nielicznych zgłoszeń i fatalnej pogody na boisku Pogoni zebrało się 500 widzów, którzy byli świadkami niezwykle emocjonującej rywalizacji. Wziął w niej udział piłkarz ligowy Mieczysław Balcer (Wisła), a jego konkurentami byli: doświadczony wieloboista i zarazem główny faworyt Jan Wieczorek (3 p. sap. Wilno), Leon Wojtkiewicz (AZS Wilno), Władysław Niemiec (Pogoń Lwów), Mieczysław Ossowski i Czesław Meyro (obaj Polonia Warszawa), Mieczysław Haspel (AZS Lwów) oraz Woynarowicz, Kaniak i Kluk (wszyscy Sokół Lwów). Dwudniowe zawody rozpoczęły się od biegu na 100 m, w którym zwyciężył Balcer z rewelacyjnym czasem 11,1 sekundy. Wprawdzie był on dopiero czwarty w pchnięciu kulą (10,87 m), ale za to okazał się najlepszy w skoku w dal (6,61 m). Balcer sporo stracił także w skoku wzwyż (szósty, 155 cm) i biegu na 400 m (piąty, 57 sek.), jednak po pierwszym dniu prowadził w klasyfikacji, wyprzedzając nieznacznie Woynarowicza, Wieczorka i Wojtkiewicza. W niedzielę zawody rozpoczęły się o godz. 10:00. Balcer wygrał rzut dyskiem (35,92 m), był drugi w biegu na 110 m przez płotki (16,8 sek.) i również drugi w rzucie oszczepem (49,63 m). Niestety słabo zaprezentował się w skoku o tyczce (2,90 m) i stracił sporo punktów do Wieczorka, który wygrał tę konkurencję i objął prowadzenie w klasyfikacji generalnej. Żeby wygrać cały dziesięciobój i sięgnąć po złoto Balcer musiał w ostatniej konkurencji, biegu na 1500 metrów, czyli wypracować przeszło 100 metrów przewagi nad najgroźniejszym rywalem. Trzej pierwsi w ogólnej punktacji wystartowali w tej samej serii biegu: Wieczorek, Balcer i Wojtkiewicz, oraz nieliczący się z powodu dalekiego

miejsca Kaniak. Finał miał więc rozegrać się w walce bezpośredniej. Balcer postawił wszystko na jedną kartę, po kolei mijał rywali i swój cel, wydawałoby się niemożliwy, jednak zrealizował. Pokonał wspomniany dystans o prawie 11 sekund szybciej od Wieczorka. Krańcowo wyczerpany minął metę, padając w ramiona Henryka Reymana. Po chwili ogłoszono, że został mistrzem Polski. Jak wielki był to wysiłek najlepiej pokazuje wyraz twarzy zawodnika Wisły w momencie przekraczania linii mety – właśnie ten moment 13 września 1931 uchwycił miejscowy fotograf. Mieczysław Balcer został mistrzem Polski w dziesięcioboju, zgromadził 6546 pkt., wyprzedzając zaledwie o 13 pkt. Jana Wieczorka³⁴. To jednak nie koniec tej pasjonującej historii. Na mecie biegu na swojego kolegę z zespołu czekał Henryk Reyman. Kapitan Wisły z jednej strony cieszył się z sukcesu Balcera, z drugiej martwił tą sytuacją, bowiem tego samego dnia wieczorem Wisła Kraków miała rozegrać ligowy mecz z Czarnymi Lwów. Zastanawiał się czy Balcer po tak ogromnym wysiłku będzie w ogóle w stanie zagrać? A nawet jeśli tak, to czy jego forma piłkarska nie ucierpi? Balcer stanowczo oświadczył, że ma wielką ochotę do gry i zamierza wystąpić w tym meczu. W „Przeglądzie Sportowym” napisano, że, że to właśnie on zainicjował pierwszą groźną i energiczną akcją Wisły. Skrzydłowy Białej Gwiazdy miał więc dość sił, by tę ochotę realizować przez pełne 90 minut. Oto bowiem w 89 minucie [...] „Kisieliński podaje daleką, długą piłkę na lewą stronę i Balcer nie żałuje nóg. Lewoskrzydłowy Wisły ostatnim wysiłkiem pakuje piłkę do pustej bramki”³⁵. Inne źródła (aż dwadzieścia pięć) przypisują to trafienie Kisielińskiemu, który dobił piłkę po strzale Balcera. Najważniejsze jest jednak to, iż gol ten ustalił wynik meczu na 2:1 dla Białej Gwiazdy. Wyczyn Mieczysława Balcera z 12 i 13 września 1931 r. – złoto w dziesięcioboju i świetny występ w meczu ligowym – to jedno z najwspanialszych sportowych dokonań nie tylko w historii krakowskiej Wisły, ale i całego polskiego sportu.

Mieczysław Adam Antoni Balcer urodził się 12 czerwca 1906 w Krakowie. Jego rodzice Franciszek i Magdalena z d. Chochłowska prowadzili sklep masarski. Rodzina miała silne tradycje patriotyczne. Mieczysław Balcer miał liczne rodzeństwo: trzech braci (Zbigniew, Jan, jednego imienia nie udało się ustalić) i cztery siostry (Władysława, Aniela, Zofia, Anna). Brat Zbigniew był lekkoatletą w brawach Wisły. Mieczysław przez cztery lata uczęszczał do szkoły powszechnej, a następnie do Gimnazjum im. Jana III Sobieskiego w Krakowie, gdzie zdał maturę w 1924 r. Swoją przygodę ze sportem rozpoczął w Cracovii (1916), ale już rok później przeniósł się do Wisły, z którą był związany jako zawodnik aż do 1935 r. Jako pierwszy w historii przed ukończeniem 18 roku życia, zadebiutował w reprezentacji Polski. Był jednym z najbardziej wszechstronnych polskich sportowców. Dysponował

³⁴ *Przegląd Sportowy* nr 74 (667), 16.09.1931, s. 3; „Raz Dwa Trzy” nr 22, 15.09.1931, s. 14; „Stadion” nr 29, 15.09.1931, s. 19; „Kurier Sportowy” nr 39, dodatek do „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” nr 269, 29.09.1931, s. II.

³⁵ *Przegląd Sportowy* nr 74 (667), 16.09.1931, s. 2.

wręcz fenomenalnymi warunkami fizycznymi, a przy tym niezwykłą szybkością i sprawnością. Jako piłkarz Wisły, występujący na pozycji lewoskrzydłowego, zdobywca Pucharu Polski 1926 oraz mistrz Polski 1927 i 1928. Znakomity sprinter, plotkarz, skoczek w dal i dyskobol, jednocześnie dziesięcioboista lekkoatletyczny. Uprawiał sport wyczynowy także jako hokeista, koszykarz, siatkarz, narciarz, wiosłarz, pływak i skoczek do wody. W 1924 r. Mieczysław Balcer podjął studia w Krakowie na Uniwersytecie Jagiellońskim (biologia), jednak nie dawały mu one satysfakcji. We wrześniu 1926 po raz trzeci pobił rekord okręgu krakowskiego w biegu na 110 m przez płotki. Miesiąc później przeniósł się do Poznania, gdzie powstały pierwsze akademickie kierunki sportowe. Pomimo licznych obowiązków nadal był piłkarzem Wisły i na mecze Białej Gwiazdy dojeżdżał pociągami, choćby do najdalszych zakątków kraju. W 1929 r. ukończył studium wychowania fizycznego na Uniwersytecie Poznańskim. Tam właśnie podjął pracę naukową na stanowisku młodszego asystenta. Prowadził później zajęcia praktyczne z młodzieżą na obozach wakacyjnych z lekkiej atletyki i gier. Jednocześnie pracował jako nauczyciel wychowania fizycznego w poznańskich gimnazjach im. Marcinkowskiego oraz im. Bergera. W marcu 1930 r. ustanowił halowy rekord Polski w skoku w dal, a w sierpniu zajął szóste miejsce w Akademickich Mistrzostwach Świata w lekkoatletycznym pięcioboju. Rok później wywalczył tytuł mistrza Polski w lekkoatletycznym dziesięcioboju. Także w 1931 r. ukończył kurs gimnastyczny dla nauczycieli wf, zorganizowany przez Ministerstwo Oświaty w duńskim Ollerup. W tym samym roku obronił pracę i uzyskał wymarzony tytuł magistra wychowania fizycznego. Jako czynny ciągle sportowiec i piłkarz Wisły publikował w prasie fachowej teksty z teorii i praktyki sportu. W 1933 r. został przeniesiony do pracy na prowincji, w Kościanie, choć nadal mieszkał w Poznaniu. Przyjęty przez kościańską społeczność bardzo ciepło przyjęty bardzo mocno zaangażował się tam w pracę z młodzieżą a jego uczniowie odnosili liczne sukcesy w wielu dyscyplinach. W Kościanie poznał swoją przyszłą żonę, instruktorkę wychowania fizycznego i przysposobienia obronnego. Po rozstaniu z Wisłą w 1935 r. zawiesił piłkarskie buty na kołku i poświęcił się głównie pracy pedagogicznej, później akademickiej i związkowej, chociaż ze sportu oczywiście nie zrezygnował (trenował hokej w AZS Poznań i koszykówkę w Czarnej 13 Poznań). W 1939 r. poślubił Monikę Marciniak, która wywodziła się z rodziny o tradycjach patriotycznych, jej ojciec był posłem na Sejm. Mieczysław wraz z żoną od września 1939 mieli podjąć pracę w Poznaniu, ale plany te pokrzyżowała wojna. W czasie II wojny światowej Balcerowie mieszkali w Krakowie, angażując się w działalność podziemną i w organizację konspiracyjnych meczów. Powrócili do Poznania w marcu 1945 r, gdzie doczekali się dwóch córek Anny i Małgorzaty. Mieczysław Balcer był trenerem Legii Poznań, Sanu Poznań oraz Warty, z którą zdobył tytuł wicemistrza Polski w 1946 r. Po raz ostatni jako piłkarz pojawił się na boisku mając niemal 40 lat, gdy w 1945 r. rozegrał jeden mecz w barwach Warty. Jako jeden z nielicznych Balcer mógł się pochwalić najwyższymi w Polsce

uprawnieniami trenerskimi. W latach 1951–1952 prowadził jako trener poznańskiego Kolejarza w rozgrywkach ekstraklasy i Pucharu Złotu. Był jednym z pasjonatów, którym Poznań zawdzięcza rozwój miejscowej Akademii Wychowania Fizycznego, gdzie pracował jako wykładowca i kierownik katedry gier zespołowych w latach 1950–1971. Spod jego ręki wyszło 37 trenerów i 150 instruktorów piłki nożnej. Jeden z jego studentów wspominał po latach [...] „w czasie zajęć z lekkiej atletyki ćwiczyliśmy w hali skok o tyczce. Poprzeczka była na wysokości 2 m 50 cm. Były to lata czterdzieste, gdy skakało się na nader topornej tyczce bambusowej. Odpadli już prawie wszyscy, pozostało nas tylko dwóch. Pan profesor Balcer przechodził akurat wzdłuż hali, spojrzął na poprzeczkę i roześmiał się mówiąc – co to za wysokość! Któryś ze studentów odezwał się zuchwale – a pan profesor przeskoczy? Profesor Balcer zdjął marynarkę, krawat, wziął tyczkę i bez jakiegokolwiek rozgrzewki przeskoczył”³⁶. Miał duże zasługi w szkoleniu kadr w piłce nożnej, pracował też przy przeprowadzaniu unifikacji systemu szkolenia dzieci i młodzieży, nie unikał zajęć w szkołach. Był współzałożycielem i członkiem pierwszej Rady Trenerów PZPN, która podjęła zadanie wytyczania kierunków szkolenia piłkarzy, zwłaszcza młodzieży. Uczestniczył w centralnych obozach juniorów, organizowanych przez PZPN w Świdnicy i Wrocławiu (1947–1950). Równocześnie wyróżniał się w pracy Poznańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej, był wieloletnim działaczem Rady Trenerów POZPN, jej wiceprzewodniczącym (1953–1958) i przewodniczącym (1959–1961). Organizował kursy instruktorskie, był ich kierownikiem wykładowcą i egzaminatorem. Przez 42 lata był związany z poznańską uczelnią wychowania fizycznego (Studium WF UP, WSWF, AWF). Kiedy tylko mógł pojawiał się również w rodzinnym Krakowie na spotkaniach Rady Seniorów Wisły. Z jego inicjatywy od 1972 r. w Poznaniu organizowany był piłkarski turniej halowy, który później nosił jego imię. Mieczysław Balcer zmarł 13 marca 1995 r. w Poznaniu, został pochowany na cmentarzu komunalnym Junikowo. Zaliczany do wybitnych osobowości polskiego sportu. Honorowy członek PZPN (1987), Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej, odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W latach 1995–2000 odbywały się w województwie poznańskim rozrywki o Puchar im. Mieczysława Balcera dla zawodników do lat 13 (Roszak 9–32; Potorejko et al. 114–115; Owsiański, Siwiński 918–919; Frączek et al. 892; Gowarzewski 1, 15; Miatkowski, Owsiański 5, 319–323).

Najbardziej utytułowanym piłkarzem wśród lekkoatletów był Aleksander Szenajch, pierwszy Polak, który przebiegł 100 m poniżej 11 sekund. Aleksander Szenajch urodził się 26 sierpnia 1904 w Warszawie, jako syn Władysława, znanego lekarza pediatry i profesora Uniwersytetu Warszawskiego oraz Eugenii z d. Pianko. Miał siostrę Marię śpiewaczkę, był też kuzynem Karola Szenajcha hokeisty i olimpijczyka z 1928 roku.. Do 1915 r. nosił nazwisko Schoeneich. Po ukończeniu

³⁶ „Tygodnik Wprost” nr 21 (234), 24.05.1987.

Gimnazjum im. Mikołaja Reja w Warszawie brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej, walcząc w szeregach najpierw 201. Pułku Piechoty, a później 36. Pułku Piechoty Legii Akademickiej. Za swoje męstwo został udekorowany Krzyżem Walecznych. Występował w szkolnych drużynach piłkarskich (Slavia, Lauda), następnie w stołecznej Polonii. W 1921 r. współorganizował Klub Sportowy Warszawianka. Był wszechstronnym sportowcem, największe sukcesy osiągnął w lekkoatletyce i piłce nożnej, choć był także tenisistą. Jako lekkoatleta był przede wszystkim sprinterem. W 1923 r. ustanowił rekordy Polski w biegach na 60 m i 100 m oraz zdobył tytuł mistrza Polski w tym ostatnim dystansie. Do 1930 r. tytuły mistrza Polski w biegu na 100 i 200 metrów oraz w sztafecie 4 x 100 zdobywał jeszcze dziewięciokrotnie. Ustanowił lub wyrównał dwadzieścia dwa rekordy Polski. Startował na Igrzyskach Olimpijskich w 1924 w Paryżu na 100 m i 200 m, ale odpadł w eliminacjach. Czternaście razy reprezentował Polskę w lekkoatletycznych meczach międzypaństwowych (1926–1930). Jako pierwszy Polak pokonał granicę 11 sekund w biegu na 100 m (w 1925 r.). Karierę piłkarską rozpoczął w 1918 r., początkowo w Polonii Warszawa, a następnie w Warszawiance, w której barwach występował w lidze w latach 1927–1931 jako napastnik i pomocnik. Według informacji zawartych w opracowaniach pewnego cenionego autora rozegrał w I lidze 66 albo 67 spotkań (rozbieżne dane pomiędzy notkami biograficznymi i wykazem występów) (Tuszyński, Kurzyński 528; Gowarzewski 1, 194–195; Gowarzewski 2, 98, 130, 158, 184, 210) i strzelił 16 bramek. Podjął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim, które przerwał i zajął się dziennikarstwem sportowym. Początkowo pracował jako korespondent „Tygodnika Sportowego”, przez szereg lat współpracował z tygodnikiem „Stadion”, w którym pełnił m.in. stanowisko zastępcy redaktora naczelnego, a w 1931 r. został sprawozdawcą sportowym w „Ilustrowanym Kurierze Codziennym”. Współpracował także z innymi czasopismami sportowymi, m.in. „Raz Dwa Trzy”, „Przegląd Sportowy”, „Start”, „Sport Polski”. Wraz z Władysławem Dobrowolskim wydał w 1927 r. broszurę *Stumetrówka. Biegi krótkie i sztafetowe*. Związał się z powołaną w 1925 r. Agencją Sportowo-Telegraficzną „Centrosport”. Najpierw był jej sekretarzem, potem został współwłaścicielem, a w latach 1928–1939 kierownikiem. Od grudnia 1929 był referentem prasowym i kronikarzem w składzie zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej, a później działał także w zarządzie Ligi PZPN. Pełnił też różne funkcje w organizacjach sportowych, m.in.: sekretarza zarządu i kierownika referatu prasowego Polskiego Związku Lekkiej Atletyki, członka Towarzystwa Międzynarodowego i Krajowego Zawodników Kontraktowych członka zarządu Międzynarodowego Stowarzyszenia Prasy Sportowej oraz członka zarządu i wiceprezesa Związku Dziennikarzy Sportowych RP. Wziął udział w kampanii wrześniowej 1939 r. – walczył jako podporucznik w 1. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej im. Rydza Śmigłego. W okresie okupacji działał w konspiracji (ZWZ) zajmował się m.in. oznaczaniem na planie Warszawy niemieckich jednostek wojskowych i obiektów militarnych. Był oficerem personalnym w Wydziale Zrzutów Oddziału

Dowodzenia i Łączności Komendy Głównej Armii Krajowej (nosił pseudonim „Roman”). Walczył w powstaniu warszawskim 1944 r., a po jego upadku został osadzony w stalagu XI B w Fallingbommel w Dolnej Saksonii. Po ucieczce służył w randze podporucznika w 1 dywizji pancerniej gen. Maczka, odznaczony belgijskim Orderem Leopolda II. Początkowo zamieszkał na terenie Niemiec, a następnie w Belgii, gdzie pracował jako urzędnik. Zaangażował się także politycznie, m.in. w 1951 r. został sekretarzem Komitetu Głównego PPS w Belgii. Rodziny nie założył. Zmarł 5 czerwca 1987 r. w Brukseli i tam został pochowany (Frączek et al. 1087; Gowarzewski 1, 194–195; Miatkowski, Owsiański 4, 185–186).

Znaczącą liczbę sukcesów odnosili piłkarze, którzy uprawiali jednocześnie także koszykówkę. Turnieje finałowe mistrzostw Polski w koszykówce męskiej były rozgrywane w następujących terminach: 19–21 października 1928 w Łodzi³⁷, 19–20 października 1929 w Krakowie³⁸, od 26 października do 14 grudnia 1930 w Warszawie, Krakowie i Poznaniu³⁹, 20–21 września 1931 w Poznaniu⁴⁰, 24–25 września 1932 w Warszawie⁴¹, 23–24 września 1933 w Toruniu⁴², 22–23 września 1934 w Krakowie⁴³, 28–30 czerwca 1935 w Katowicach⁴⁴, 12–14 marca 1937 w Poznaniu⁴⁵, 18–20 marca 1938 w Krakowie⁴⁶, 24–26 marca 1939 w Warszawie⁴⁷, 23–25 marca 1946 w Krakowie⁴⁸ oraz 7–9 marca 1947 w Warszawie⁴⁹. Tytuły mistrzowskie wywalczyły drużyny AZS Poznań – czterokrotnie, Cracovia, YMCA Kraków i Lech Poznań (jako KPW i KKS) – po dwa razy, oraz Czarna Trzynastka Poznań i AZS Warszawa – jeden raz. Z grona piłkarzy ligowych sukcesami w postaci medalu mistrzostw Polski w koszykówce mogli pochwalić się: Edward Ałaszewski (Polonia Warszawa), Mieczysław Ałaszewski (Polonia Warszawa), Mieczysław Balcer (AZS Poznań), Stefan Doniec (Cracovia), Henryk Jaźnicki (Polonia Warszawa, AZS Warszawa), Zbigniew Kasprzak (Czarna Trzynastka Poznań), Stefan

³⁷ *Przegląd Sportowy* nr 48 (3939), 27.10.1928, s. 2; „Stadion” nr 43, 23.10.1928, s. 15.

³⁸ *Przegląd Sportowy* nr 69 (471), 23.10.1929, s. 3; „Stadion” nr 43, 24.10.1929, s. 15.

³⁹ *Przegląd Sportowy* nr 87 (576), 29.10.1930, s. 4; nr 89 (578), 5.11.1930, s. 2; nr 91 (580), 12.11.1930, s. 2; nr 95 (584), 26.11.1930, s. 2; nr 97 (586), 3.12.1930, s. 2; nr 99 (588), 10.12.1930, s. 2; nr 101 (590), 17.12.1930, s. 2.

⁴⁰ *Przegląd Sportowy* nr 76 (669), 23.09.1931, s. 2; „Raz Dwa Trzy” nr 23, 22.09.1931, s. 14.

⁴¹ *Przegląd Sportowy* nr 78 (775), 28.09.1932, s. 5; „Raz Dwa Trzy” nr 39, 27.09.1932, s. 10.

⁴² *Przegląd Sportowy* nr 77 (878), 27.09.1933, s. 2; „Raz Dwa Trzy” nr 39, 26.09.1933, s. 11; nr 41, 10.10.1933, s. 4–5.

⁴³ *Przegląd Sportowy* nr 77 (981), 26.09.1934, s. 4; „Raz Dwa Trzy” nr 39, 25.09.1934, s. 14–15.

⁴⁴ *Przegląd Sportowy* nr 66 (1074), 1.07.1935, s. 4; „Raz Dwa Trzy” nr 27, 2.07.1935, s. 6.

⁴⁵ *Przegląd Sportowy* nr 21 (1277), 15.03.1937, s. 5; „Raz Dwa Trzy” nr 11, 16.03.1937, s. 7.

⁴⁶ *Przegląd Sportowy* nr 23 (1383), 21.03.1938, s. 3; nr 25 (1385), 28.03.1938, s. 3; „Raz Dwa Trzy” nr 12, 27.03.1938, s. 15; nr 13, 3.04.1938, s. 6.

⁴⁷ *Przegląd Sportowy* nr 25 (1490), 27.03.1939, s. 4; „Raz Dwa Trzy” nr 14, 2.04.1939, s. 11.

⁴⁸ *Przegląd Sportowy* nr 13, 25.03.1946, s. 1; nr 16, 15.04.1946, s. 1.

⁴⁹ *Przegląd Sportowy* nr 20, 10.03.1947, s. 1–3.

Lubowiecki (Cracovia), Józef Pachla (Cracovia), Marceli Przygoński (WKS Łódź), Kazimierz Sowiński (Polonia Warszawa), Cezary Steinke (Triumph Łódź), Mieczysław Szumiec (Cracovia), Tadeusz Tokar (Cracovia) i Wacław Zgliński (Varsovia, Polonia Warszawa) (Łaskiewicz 9–19; Pacholski 114–124; Strzałkowski 206–208; Lipiński 157)⁵⁰.

Tabela 3. Piłkarze ligowi – medaliści mistrzostw Polski w koszykówce

	złote	srebrne	brązowe
Stefan Lubowiecki	2	0	5
Henryk Jaźnicki	1	1	0
Stefan Doniec	1	0	1
Mieczysław Szumiec	1	0	1
Zbigniew Kasprzak	1	0	1
Mieczysław Balcer	1	0	0
Józef Pachla	1	0	0
Tadeusz Tokar	1	0	0
Wacław Zgliński	0	7	0
Mieczysław Ałaszewski	0	3	0
Edward Ałaszewski	0	2	0
Kazimierz Sowiński	0	2	0
Marceli Przygoński	0	1	0
Cezary Steinke	0	0	1

Mistrzostwa Polski w piłce siatkowej mężczyzn odbywały się w następujących terminach: 12–13 października 1929 w Warszawie⁵¹, 28–29 czerwca 1930 w Lublinie⁵², 27–28 czerwca 1931 w Warszawie⁵³, 25–26 czerwca 1932 w Krakowie⁵⁴, 10–11 czerwca 1933 w Toruniu⁵⁵, 9–10 czerwca 1934 w Warszawie⁵⁶, 1–2 czerwca 1935 w Wilnie⁵⁷, 15–17 stycznia 1937 w Warszawie⁵⁸, 28–30 stycznia 1938 w Łodzi⁵⁹, 27–29 stycznia 1939 we Lwowie⁶⁰, 8–10 lutego 1946 w Warszawie⁶¹, 1947 w Warszawie. Tytuły mistrzowskie wywalczyły zespoły: AZS Warszawa – cztery razy, ŁKS Łódź – dwa razy, YMCA Łódź, Cracovia, Polonia Warszawa, AZS Wilno,

⁵⁰ „Raz Dwa Trzy” nr 13, 3.04.1938, s. 6.

⁵¹ *Przegląd Sportowy* nr 67 (469), 16.10.1929, s. 2; „Stadion” nr 42, 17.10.1929, s. 11.

⁵² *Przegląd Sportowy* nr 54 (543), 5.07.1930, s. 5; „Stadion” nr 28, 10.07.1930, s. 12.

⁵³ *Przegląd Sportowy* nr 52 (645), 1.07.1931, s. 2; „Raz Dwa Trzy” nr 11, 1.07.1931, s. 6.

⁵⁴ *Przegląd Sportowy* nr 52 (749), 29.06.1932, s. 4; „Głos Poranny” nr 177, 28.06.1932, s. 9.

⁵⁵ *Przegląd Sportowy* nr 47 (848), 14.06.1933, s. 4; „Raz Dwa Trzy” nr 24, 13.06.1933, s. 7.

⁵⁶ *Przegląd Sportowy* nr 47 (951), 13.06.1934, s. 5; „Raz Dwa Trzy” nr 24, 12.06.1934, s. 7.

⁵⁷ *Przegląd Sportowy* nr 54 (1062), 3.06.1935, s. 5; „Raz Dwa Trzy” nr 23, 4.06.1935, s. 14.

⁵⁸ *Przegląd Sportowy* nr 5 (1261), 18.01.1937, s. 1–2; „Raz Dwa Trzy” nr 3, 19.01.1937, s. 7.

⁵⁹ *Przegląd Sportowy* nr 9 (1369), 31.01.1938, s. 5; „Raz Dwa Trzy” nr 5, 6.02.1938, s. 7.

⁶⁰ *Przegląd Sportowy* nr 9 (1474), 30.01.1939, s. 3; „Raz Dwa Trzy” nr 6, 5.02.1939, s. 10.

⁶¹ *Przegląd Sportowy* nr 7, 11.02.1946, s. 4.

Sokół Lwów, Społem Warszawa – po jednym razie. Podczas odbywających się od 1929 roku mistrzostw Polski w siatkówce medalowe laury uzyskali piłkarze: Edward Ałaszewski (ŁKS Łódź), Henryk Jaźnicki (Polonia Warszawa, Społem Warszawa), Wiktor Jegorow (YMCA Łódź), Stefan Lubowiecki (Cracovia), Włodzimierz Pęski (YMCA Łódź, ŁKS Łódź), Władysław Stefaniuk (Cracovia), Mieczysław Szumiec (Cracovia), Alojzy Welnitz (YMCA Łódź, ŁKS Łódź) (Mecner 7–16; Strzałkowski 225–226; Miatkowski, Owsiański 5, 240; Lipoński 301).

Tabela 4. Piłkarze ligowi – medaliści mistrzostw Polski w siatkówce

	złote	srebrne	brązowe
Włodzimierz Pęski	3	0	0
Alojzy Welnitz	3	0	0
Henryk Jaźnicki	2	0	1
Edward Ałaszewski	2	0	0
Stefan Lubowiecki	1	0	2
Wiktor Jegorow	1	0	0
Władysław Stefaniuk	1	0	0
Mieczysław Szumiec	0	0	1
Wacław Zgliński	brak potwierdzenia		

Mecze finałowe lub turnieje finałowe mistrzostw Polski w piłce ręcznej odbyły się: 11 i 18 października 1930 w Krakowie i Katowicach⁶², 10–11 października 1931 w Krakowie⁶³, 8–9 października 1932 w Poznaniu⁶⁴, 7–8 października 1933 w Królewskiej Hucie⁶⁵, 6–7 października 1934 w Łodzi⁶⁶, 18–20 października 1935 w Warszawie⁶⁷, 2–4 października 1936 w Katowicach⁶⁸, 15–17 października 1937 we Lwowie⁶⁹, 24–26 czerwca 1938 w Krakowie⁷⁰, 23–25 czerwca 1939 w Łodzi⁷¹, 29–30 czerwca 1946 w Bydgoszczy⁷² oraz 27–29 czerwca 1947 w Poznaniu⁷³. Tytuły mistrzowskie wywalczyły w tym w tym okresie zespoły: Lech Poznań (jako KPW i KKS) – trzy razy, Cracovia, Azoty Chorzów, Pogoń Katowice – po dwa razy, ŁKS Łódź i AKS Chorzów – po jednym razie. Medalistami mistrzostw Polski w piłce

⁶² *Przegląd Sportowy* nr 85 (574), 22.10.1930, s. 2; „Stadion” nr 43, 23.10.1930, s. 12.

⁶³ *Przegląd Sportowy* nr 82 (675), 14.10.1931, s. 2; „Raz Dwa Trzy” nr 26, 13.10.1931, s. 15.

⁶⁴ *Przegląd Sportowy* nr 82 (779), 12.10.1932, s. 5; „Raz Dwa Trzy” nr 41, 11.10.1932, s. 15.

⁶⁵ *Przegląd Sportowy* nr 81 (882), 11.10.1933, s. 4; „Raz Dwa Trzy” nr 41, 10.10.1933, s. 7.

⁶⁶ *Przegląd Sportowy* nr 82 (986), 13.10.1934, s. 5; „Raz Dwa Trzy” nr 41, 9.10.1934, s. 2.

⁶⁷ *Przegląd Sportowy* nr 114 (1122), 21.10.1935, s. 3; „Raz Dwa Trzy” nr 43, 22.10.1935, s. 7.

⁶⁸ *Przegląd Sportowy* nr 85 (1231), 5.10.1936, s. 3; „Raz Dwa Trzy” nr 40, 6.10.1936, s. 11.

⁶⁹ *Przegląd Sportowy* nr 83 (1339), 18.10.1937, s. 5; „Raz Dwa Trzy” nr 42, 19.10.1937, s. 7.

⁷⁰ *Przegląd Sportowy* nr 51 (1411), 27.06.1938, s. 3; „Raz Dwa Trzy” nr 26, 3.07.1938, s. 2–3.

⁷¹ *Przegląd Sportowy* nr 51 (1516), 26.06.1939, s. 3.

⁷² *Przegląd Sportowy* nr 27, 1.07.1946, s. 1.

⁷³ *Przegląd Sportowy* nr 52, 30.06.1947, s. 2.

ręcznej mężczyzn, uprawianej wówczas w odmianie 11-osobowej (nazywanej szczypiorniakiem), zostali następujący futboliści: Edward Ałaszewski (ŁKS Łódź), Kurt Bieniok (Pole Zachodnie Chorzów), Henryk Czarnik (AZS Warszawa), Henryk Frymarkiewicz (ŁKS Łódź), Henryk Jaźnicki (AZS Warszawa), Bruno Goretzki (Pogoń Katowice), Wilhelm Grolik (Pogoń Katowice), Zbigniew Kasprzak (KPW Poznań, KKS Poznań), Jerzy Konieczny (Warta Poznań), Eryk Kurek (Pogoń Katowice), Stefan Lubowiecki (Cracovia), Edward Madejski (Cracovia), Antoni Malczyk (Cracovia), László Marcai (KPW Poznań), Antoni Ogrodziński (Cracovia), Józef Pachla (Cracovia), Władysław Pegza (ŁKS Łódź), Marceli Przygoński (ŁKS Łódź), Stanisław Styczyński (ŁKS Łódź), Mieczysław Szumiec (Cracovia) oraz Alojzy Welnitz (ŁKS Łódź) (Zieleśkiewicz, *100 lat 1283–1285; Pacholski 152–154; Strzałkowski 239–240; Lipoński 253*).

Tabela 5. Piłkarze ligowi – medaliści mistrzostw Polski w piłce ręcznej

	złote	srebrne	brązowe
Zbigniew Kasprzak	3	2	0
Wilhelm Grolik	2	2	0
Eryk Kurek	2	1	1
Stefan Lubowiecki	2	0	1
Antoni Malczyk	1	0	0
Stanisław Styczyński	1	0	0
Mieczysław Szumiec	1	0	0
Kurt Bieniok	0	1	0
Bruno Goretzki	0	1	0
Henryk Jaźnicki	0	1	0
Jerzy Konieczny	0	1	0
László Marcai	0	1	0
Henryk Frymarkiewicz	0	(1)*	1
Edward Ałaszewski	0	(1)*	0
Władysław Pegza	0	(1)*	0
Alojzy Welnitz	0	(1)*	0
Henryk Czarnik	0	0	1
Edward Madejski	0	0	1
Antoni Ogrodziński	0	0	1
Józef Pachla	0	0	1
Marceli Przygoński	0	0	1

*) pierwotnie w 1932 roku srebrne medale zdobyli szczypiorniści ŁKS Łódź, ale w wyniku protestu przyznano walkower na ich korzyść, pomimo to łódzki klub nie wyraził zgody na taki werdykt, tak więc mistrzostwa postanowiono powtórzyć, ale do ich rozegrania nie doszło i ostatecznie zostały one unieważnione

Do tego wykazu medalistów w wymienionych powyżej dyscyplinach sportu należy dodać m.in.: Waława Kuchara – wielokrotnego triumfatora mistrzostw Polski w łyżwiarstwie szybkim (22 złote medale w wieloboju oraz biegach na 500 m, 1500 m, 5000 m i 10000 m) oraz łyżwiarstwie figurowym (jeden złoty medal), Szczepana Witkowskiego – medalistę w biegach narciarskich i skokach narciarskich, Władysława Stefaniuka i Władysława Szumilasa – medalistów w tenisie stołowym, Jana Homę – medalistę w kajakarstwie, a także Aleksandra Tupalskiego, który był medalistą krajowych mistrzostw w wioślarstwie.

Reasumując należy stwierdzić, że wszechstronność w zakresie uprawiania różnych dyscyplin sportowych przez piłkarzy ligowych z lat 1927–1939 była zjawiskiem powszechnym. Odnosili oni liczne sukcesy, zdobywając medale mistrzostw Polski w co najmniej dwunastu innych dyscyplinach, byli rekordzistami Polski, reprezentantami Polski, a także uczestnikami igrzysk olimpijskich, mistrzostw świata i Europy. W zaprezentowanych tabelach wyszczególniono ponad 60 piłkarzy ligowych z lat 1927–1939, którzy wywalczyli medale mistrzostw Polski w innych dyscyplinach sportu. Biorąc pod uwagę fakt, że jeden z zawodników ekstraklasy został później czołowym polskim szachistą, a inny uprawiał skoki do wody, można pokusić się o tezę, że owa wszechstronność w sporcie wśród piłkarzy ligowych – właściwie nie miała granic.

Bibliografia

- „Głos Poranny” 1932.
„Ilustrowany Kurier Codzienny”, Kraków 1931.
„Przegląd Sportowy”, Warszawa 1921–1947.
„Raz Dwa Trzy”, Kraków 1931–1939.
„Stadion”, Warszawa 1924–1931.
„Tygodnik Wprost”, Warszawa 1987.
- Bryl, J. *Waław Kuchar*. Warszawa: Krajowa Agencja Wydawnicza, 1982.
Frączek, W., Gudebski, M., Owsiański, J. *Encyklopedia ekstraklasy. Statystyczny bilans 80 sezonów*. Warszawa 2015.
Gaj, J., Hądzelek, K. *Dzieje kultury fizycznej w Polsce*. Poznań: Akademia Wychowania Fizycznego, 1997.
Gowarzewski, A. *Encyklopedia Piłkarska Fuji*, t. 51: *Mistrzostwa Polski. Ludzie 1918–1939. 100 lat prawdziwej historii (1)*. Katowice: Wydawnictwo GiA, 2017.
Gowarzewski, A. *Encyklopedia Piłkarska Fuji*, t. 52: *Mistrzostwa Polski. Ludzie 1918–1939. 100 lat prawdziwej historii (2)*. Katowice: Wydawnictwo GiA, 2017.
Grzesik, K., red. *Iskier przewodnik sportowy*. Warszawa 1976.

- Kurzyński, H., Pietkiewicz, S., Rozum, J., Wołejko, T. *Historia finałów lekkoatletycznych mistrzostw Polski 1920–2007. Konkurencje męskie*. Szczecin–Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008.
- Lipoński, W. *Humanistyczna encyklopedia sportu*. Warszawa 1987.
- Łaskiewicz, K. *Polska koszykówka męska 1928–2004*. Inowrocław: Zakład Poligraficzno-Wydawniczy „Pozkał”, 2004.
- Mecner, K. *Mistrzostwa w siatkówce 1929–2010. Dziesięć lat Plus Ligi*. Warszawa: Polska Liga Piłki Siatkowej, 2011.
- Miatkowski, J., Owsiański, J. (PLPN 1), 1927. *Ten pierwszy sezon ligowy*. Poznań 2017.
- Miatkowski, J., Owsiański, J. (PLPN 2), 1928. *Wisła po raz drugi*. Poznań 2018.
- Miatkowski, J., Owsiański, J. (PLPN 3), 1929. *Zielone mistrzostwo*. Poznań 2019.
- Miatkowski, J., Owsiański, J. (PLPN 4), 1930. *Liga dla Pasów*. Poznań 2020.
- Miatkowski, J., Owsiański, J. (PLPN 5), 1931. *Mistrz z Ludwinowa*. Poznań 2021.
- Młodzianowska, H. *Z dziejów kultury fizycznej*. Warszawa 1967.
- Owsiański, J., Siwiński, T. *Historia futbolu wielkopolskiego*. Poznań: WZPN, 2013.
- Pacholski, E. *40 lat sportu kolejarskiego w Poznaniu*. Poznań: KKS Lech, 1962.
- Polski Związek Piłki Nożnej. Rocznik Jubileuszowy 1930*. Warszawa 1930.
- Potorejko, E., Koncewicz, R., Otrębski, L., Rylski, L., Stein, H. *Polski Związek Piłki Nożnej. Honorowi prezesi i członkowie 1926–1999*. Warszawa: PZPN, 1999.
- Rocznik Sportowy na rok 1937/1938*. Warszawa 1937.
- Rozsak, Z. *Mieczysław Balcer (1906–1995)*. Kościan: Stowarzyszenie Absolwentów Gimnazjum i Liceum w Kościanie, 1996.
- Strzałkowski, J. *Łódzki Klub Sportowy 1908–1983. Kronika wydarzeń*. Łódź 1983.
- Tuszyński, B. *Księga sportowców polskich ofiar II wojny światowej 1939–1945*. Warszawa: Ars Print, 1999.
- Tuszyński, B., Kurzyński, H. *Leksykon polskich olimpijczyków. Od Paryża do Soczi 1924–2014*. Warszawa: Polski Komitet Olimpijski, 2014.
- Wryk, R. *Sport olimpijski w Polsce 1919–1939*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2006.
- Zieleśkiewicz, W. *100 lat polskiej piłki ręcznej 1918–2018*. Warszawa: Związek Piłki Ręcznej w Polsce, 2018.
- Zieleśkiewicz, W. *Historia polskiego hokeja*. Krynica: Polski Związek Hokeja na Lodzie, 2006.

Jarosław Owsiański – dr, afiliowany do Zespołu Badań Politologicznych Problematyki Sportu na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego; autor wielu publikacji z zakresu historii sportu, w tym cyklu wydawniczego „Polska Liga Piłki Nożnej”, specjalista w zakresie historii sportu w latach międzywojennych.